

2022-06-30
U2022/02561**Utbildningsdepartementet**Statens skolverk
Box 4002
171 04 Solna

Uppdrag om ett gemensamt skolvalssystem

Regeringens beslut

Regeringen ger Statens skolverk uppdrag enligt nedan.

Skolverket ska med utgångspunkt i relevanta analyser, slutsatser och förslag i betänkandet En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning (SOU 2020:28) lämna förslag på hur ett gemensamt skolvalssystem för förskoleklass, grundskola och grundsärskola administrerat av Skolverket kan organiseras och genomföras med utgångspunkt i de principer för urval som gäller i dag. Skolverket ska analysera de rättsliga och organisatoriska förutsättningarna för ett sådant system. Skolverket ska bl.a.

- identifiera och redovisa vilka föreskrifter om Skolverkets handläggning som kommer att behövas för att genomföra en ordning med ett gemensamt skolvalssystem för förskoleklass, grundskola och grundsärskola,
- utreda och föreslå när och hur skolbyten ska kunna genomföras,
- undersöka i vilken utsträckning de uppgifter som kan komma att behandlas i ovan nämnda situationer kommer att omfattas av sekretess och – med hänsyn tagen till å ena sidan elevers personliga integritet och å andra sidan behovet av insyn – om sekretesskyddet behöver utökas eller stärkas, samt vid behov lämna förslag på ändringar i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
- analysera vilka personuppgifter som kan komma att behöva behandlas i ovan nämnda situationer och om dataskyddsregleringen behöver kompletteras och i så fall på vilket sätt,

- identifiera de nödvändiga författningsändringar som den föreslagna ordningen kräver och lämna författningsförslag, och
- redogöra för konsekvenser av förslagen. Av redovisningen ska de ekonomiska, verksamhetsmässiga och personella konsekvenserna av förslaget framgå. Här ingår att redovisa vilka konsekvenser förslaget får för såväl fristående skolor med olika organisationsformer som kommunala skolor. Redovisningen ska också innehålla en uppskattning av hur lång tid som behövs för genomförandet av den föreslagna ordningen.

Skolverket ska löpande informera Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) om hur arbetet med uppdraget fortskrider. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 1 september 2023.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 19 juli 2018 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och föreslå åtgärder för att minska skolsegregationen och förbättra resurstilldelningen till förskoleklass och grundskola i syfte att öka likvärdigheten inom dessa skolformer (dir. 2018:71). Utredaren skulle bl.a. analysera och ta ställning till hur bestämmelserna om dels placering vid kommunala skolenheter, dels mottagande och urval till fristående skolor, bör ändras för att i större utsträckning främja en allsidig social sammansättning av elever inom förskoleklass och grundskola samt, vid behov, grundsärskola. Utredningen, som antog namnet Utredningen om en mer likvärdig skola, överlämnade i april 2020 betänkandet En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning (SOU 2020:28).

Placering respektive mottagande av elever vid samtliga kommunala och fristående skolor ska enligt utredningens förslag ske inom ramen för ett gemensamt skolvalsystem. Det är Skolverket i dess regionala organisation som har föreslagits ansvara för det gemensamma skolvalssystemet.

Utredningen har även föreslagit att de urvalsgrunder som ska kunna tillämpas för placering och mottagande av elever i kommunala respektive fristående skolor ska lagfästas. Betänkandet innehåller även förslag om att skolbyte som huvudregel endast ska tillåtas vid terminsstart. Endast om det föreligger särskilda skäl ska skolbyten enligt utredningens förslag tillåtas under pågående termin.

Regeringen har i propositionen Ett mer likvärdigt skolval (prop. 2021/22:158), som överlämnades till riksdagen den 22 mars 2022, lämnat förslag med utgångspunkt i utredningens betänkande. Propositionen innehåller förslag om en lagstadgad skyldighet för huvudmän att aktivt verka för en allsidig social elevsammansättning av elever vid sina skolenheter och en lagreglering av tillåtna urvalsgrunder. Riksdagen har avslagit regeringens förslag, utom i de delar som avser urvalsgrund i resursskolor (bet. 2021/22:UbU33, rskr. 2021/22:406). Något förslag om ett gemensamt skolvalssystem har inte lämnats.

Skälen för regeringens beslut

Ett gemensamt skolvalssystem som administreras av Skolverket har goda förutsättningar att leda till en ökad transparens och rättssäkerhet samt bidra till minskad skolegregation. Ett sådant system bedöms också kunna leda till förenklade och effektiviserade skolplaceringsprocesser och därmed till en mer effektiv användning av skolans resurser. Regeringen har därför för avsikt att föreslå ett gemensamt skolvalssystem med utgångspunkt i utredningens förslag. Utredningens betänkande har remissbehandlats och många av instanserna välkomnade utredningens förslag om ett gemensamt skolvalssystem. Flera remissinstanser hade emellertid synpunkter på centrala delar av det föreslagna systemet med ett gemensamt skolval. Det gällde bl.a. att förslagets konsekvenser inte analyserats i tillräcklig mån, att integritetsaspekter inte beaktats i tillfredsställande omfattning, att hänsyn till rättssäkerhetsaspekter inte tagits på ett fullgott sätt och att förslagen i vissa delar var svåröverskådliga. Flera remissinstanser såg behov av ytterligare belysning av utredningens ställningstaganden för att kunna ta ställning till förslagen och ansåg att det, mot bakgrund av oklarheterna, var svårt att bedöma konsekvenserna av förslaget. Regeringen gör bedömningen att nämnda otydligheter och brister i nuvarande underlag behöver klargöras av de skäl som anges nedan innan ett förslag om ett gemensamt skolvalssystem för förskoleklass, grundskola och grundsärskola kan lämnas.

Som framgår ovan har riksdagen avslagit förslagen i propositionen Ett mer likvärdigt skolval (prop. 2021/22:158) utom i de delar som avser urvalsgrund i resursskolor. Uppdraget bör därför genomföras med utgångspunkt i de principer för urval som gäller i dag. Regeringen har för avsikt att parallellt med detta arbete överväga på vilket sätt urvalsgrunderna bör förändras.

Föreskrifter och rutiner

Utredningen har gjort bedömningen att det praktiska förfarandet för skolvalsprocessen bör utformas när regleringen väl är på plats. Det är regeringens bedömning att det är av vikt att de olika delarna av den praktiska hanteringen inom ramen för skolvalsprocessen är klarlagda innan regleringen beslutas. Det är centralt bl.a. för att kunna bedöma omfattningen av reformen och konsekvenserna av densamma. Det bör därför ingå i uppdraget att identifiera och redovisa de föreskrifter och rutiner inom myndigheten som behövs för att genomföra en ordning med ett gemensamt skolvalssystem.

Begränsning av skolbyten

Det finns i dag ingen reglering om när skolbyten ska kunna ske. Enligt utredningens förslag ska skolbyten endast tillåtas vid terminsstart. Bara om det föreligger särskilda skäl, så som exempelvis flytt eller på grund av kränkande behandling, ska enligt utredningen skolbyten tillåtas under pågående termin. Utredningen gör bedömningen att det bör vara rektorn och vårdnadshavaren tillsammans som gör bedömningen av om det finns särskilda skäl men föreslår inte någon reglering. Analysen och förslagen behöver i dessa delar utvecklas och fördjupas.

Sekretesskydd och personuppgiftsbehandling

Skolverket kommer enligt utredningens förslag om ett gemensamt skolval för förskoleklass, grundskola och grundsärskola att överta det ansvar för skolplacering och mottagande som i dag ligger på kommunerna respektive de enskilda huvudmännen. Vissa delar av de förslag som utredningen har lämnat kan komma att innebära att uppgifter som i dag omfattas av sekretess inom t.ex. den elevstödande verksamheten i högre utsträckning än tidigare kan komma att förekomma i ärenden om skolplaceringar. Skolverket bör därför undersöka i vilken utsträckning de uppgifter som kan komma att behandlas i ett gemensamt skolvalssystem kommer att omfattas av sekretess och – med hänsyn tagen till å ena sidan elevers personliga integritet och å andra sidan behovet av insyn – om sekretesskyddet behöver utökas eller stärkas, samt vid behov lämna förslag på ändringar i offentlighets- och sekretesslagen.

Enligt förslagen i betänkandet kommer det även med det föreslagna gemensamma skolvalssystemet att finnas placeringsbeslut som fortsatt kommer att hanteras av huvudmännen. Det gäller exempelvis de elever som

vill tas emot i en annan kommuns skola än den där eleven är folkbokförd (se 9 kap. 13 § skollagen [2010:800] och motsvarande bestämmelser för grundskola och grundsärskola). För att systemet ska fungera är det centralt med ett informationsutbyte och en nära dialog mellan huvudmännen och Skolverket. Det behöver kartläggas och analyseras vilka personuppgifter som kommer att behöva behandlas och hur det kan säkerställas att överföringen av information sker på ett effektivt och adekvat sätt samtidigt som eleverna får erforderligt skydd för sin personliga integritet. Även i dessa delar behöver det analyseras om det behöver göras några ändringar i offentlighets- och sekretesslagen.

Utöver frågor om sekretess behöver även frågor om dataskydd, bl.a. effekterna av personuppgiftsbehandlingen för den personliga integriteten, analyseras och eventuella förslag lämnas.

På regeringens vägnar

Lina Axelsson Kihlblom

Christian Magnusson